

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ

ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**«Простір традиційних бібліотек –
Простір сучасної бібліотеки - фокус-зони»**

Інформаційно методичні матеріали

Харків 2020

УДК 02

Про 78

«Простір традиційних бібліотек -Простір сучасної бібліотеки - фокус-зони» : Інформаційно методичні матеріали / Департамент культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка; ред.- уклад. Н.М. Грачова - Х.: ХОУНБ, 2020. - 20с.

В поданих матеріалах бібліотекарі, працівники культурно-просвітних закладів, представники місцевих громад ознайомляться з інноваційною роботою сучасних бібліотек по створенню нового простору бібліотек, отримають рекомендації по створенню зонування бібліотек.

Укладач:	Н.М. Грачова
Редактор:	Л.М. Федотова
Комп'ютерний набір:	Н.М. Грачова
Комп'ютерна верстка:	Н.М. Грачова
Відповідальна за випуск:	Н.І. Шостко

Публічна бібліотека сьогодні - це культурний центр, що забезпечує інформаційні потреби користувачів, надає можливість міжособистісного спілкування практично всім жителям зони обслуговування, організує їхнє культурне дозвілля. Вона повинна враховувати інтереси людей, поступово стаючи необхідною складовою інфраструктури регіону. Бібліотека не може існувати, якщо в ній не зацікавлене населення і якщо воно не готове її підтримати.

Сьогодні надзвичайно актуальними є питання:

- Чи відповідають бібліотеки потребам місцевого населення, вимогам сьогодення?

- Як у непростих сучасних умовах зробити діяльність публічних бібліотек ефективною?

Ряд факторів - політичних, економічних, соціальних - спричинив необхідність зміни звичного образу бібліотеки, її швидкої адаптації до перетворень у суспільстві. В центрі уваги бібліотеки стоїть пересічна людина зі спеціальними і загальнокультурними потребами, певними життєвими інтересами.

Доступ до знань, ідей та думок в усій їхній різноманітності відіграє важливу роль у збереженні і розвитку демократичного суспільства, що робить роль публічної бібліотеки особливо значущою.

Саме публічна бібліотека має стати інформаційною базою життя спільноти, саме тут повинна збиратися місцева інформація, готуватися дайджести, інформаційні дос'є, експрес-інформації про рішення місцевої

влади, про нові соціальні пільги, про нове у сфері освіти, поради безробітним і т. п. - тобто те, що найбільш потрібно населенню.

За даними зарубіжних дослідників, 85% людських проблем (житло, робота, освіта, дозвілля) вирішується саме за місцем проживання, на місцевому рівні. Зрозуміло, що ця інформація повинна постійно оновлюватися. Саме таку інформації жителі громади можуть отримати саме у бібліотеці.

Як повинна працювати публічна бібліотека сьогодні?

- Надавати особливого значення зручності, комфортності обслуговування, оформленню бібліотечного простору.

- Змінити підхід до комплектування, що тепер базується на відборі літератури, яку бажає читати населення, а не тільки ту, що самі бібліотекарі визначають "як найкращу літературу для читання".

- Співпрацювати з різними громадськими організаціями, міжнародними фондами, активно діяти в соціальному просторі, що її оточує. Шукати партнерів, союзників, можливостей додаткового фінансування.

- Опікуватися питаннями створення позитивного іміджу бібліотеки у населення, доведення владним структурам соціальної значущості установи.

Що включає в себе поняття «бібліотечний простір»? Це комплекс професійних компонентів, що формують сучасну бібліотеку як соціально-комунікативну установу, центр читання та дозвілля, а саме:

по-перше, це професійний простір, тобто компетенція бібліотекарів, їхня готовність до впровадження інновацій та роботи по інформаційному забезпеченню громади;

по-друге, інформаційний простір, що являє інформаційно-ресурсну базу бібліотеки – бібліотечні фонди, різні типи і види документів незалежно від їхнього формату (текстового, електронного, графічного, аудіо- та відео);

по-третє, фізичний простір, що передбачає особливості організації інтер'єрів бібліотек, комфортних умов для користувачів тощо.

Сучасний бібліотечний простір – це не тільки простір для книги та інших носіїв інформації, скільки простір для користувача, його думок, душі, творчості. Це простір, що забезпечує йому свободу вибору необхідної інформації.

Створення привабливого внутрішнього простору бібліотеки сьогодні надзвичайно важливо. На перший погляд, ця робота не пов'язана безпосередньо з просуванням читання і книги, але вона створює позитивний імідж бібліотеки і її співробітників і в кінцевому підсумку веде до досягнення мети.

Для реальної модернізації недостатньо реконструювати будівлю і наповнити його новітнім обладнанням і технологією. «Простір, як виявилось, це не тільки зовні красиві, зі смаком оформлені дизайнерами приміщення з суперсучасною технікою.

Це уявний користувачами цілісний, несхожий на звичний образ привабливої бібліотеки. Тієї, яка, слідуючи за мінливими перевагами різних категорій населення, перш за все молоді, насичує свої ресурси новими різновидами документів, і не тільки електронними.

Фахівці бібліотеки можуть розробити проект коворкінгу - загального простору де кожен займається своєю справою:

користувачі працюють, спілкуються, вчаться, беруть участь у спільних соціокультурних заходах.

Коворкінг (англ. Co-working - спільно працюють) являє собою таку модель роботи, при якій незалежні учасники використовують для своєї діяльності спільний простір.

На початку створення коворкінг центру бібліотеки повинні мати відповідні ресурси: приміщення з можливістю його багатofункціонального використання; безкоштовні умови відвідування і надання основних послуг мають відповідати вимогам «третього місця».

Що означає термін «третє місце»? Для залучення відвідувачів, спілкування між ними бібліотеці потрібно поєднати функції музею, картинної галереї, театру/кінотеатру і книгозбірні в одній будівлі, змінити традиційний простір, враховуючи нові потреби читачів. Таким чином бібліотека стає своєрідним центром освіти і культури, так званим «третім місцем».

Це поняття було введено американським соціологом і урбаністом Реєм Ольденбургом. Його концепція передбачає створення міського середовища, що стоїть на трьох китах – дім, робота і «третє місце», яке має стати джерелом соціальних чудес в досяжних межах для місцевої громади.

В такому місці зручно проводити ділові зустрічі, майстер-класи, навчання іноземним мовам, організовувати дозвілля, заняття улюбленим хобі, влаштовувати кіноперегляди. Саме таким «третім місцем» може стати

бібліотека як культурний центр тяжіння мешканців і гостей того чи іншого населеного пункту.

Починати роботу потрібно зі створення плану організації коворкінг центру або зони. В невеличкій за площею бібліотеці створення коворкінг-зони з офісним простором на 1-2 робочих місця з книжковими стелажми, м'якою зоною, магнітно-маркерною дошкою і оргтехнікою є переважніше. Сюди також можна залучити і зал Інтернет центру бібліотеки, дооснастити медіа проектором, дошкою, кондиціонером, приставними столиками і стільцями для групової проектної та тренінгової роботи. Обладнати чайну кімнату.

При створення дитячих коворкінг центрів треба враховувати, що дитяче розвиваюче середовище має об'єднувати кілька зон:

для індивідуального і групового читання книг,

для рухливих ігор (м'які модулі, сухий басейн з кульками),

для сюжетних ігор, для дидактичних ігор і дитячої творчості,

для перегляду дитячих відеофільмів і прослуховування аудіосказок,

комп'ютерний зал.

Для залучення цільової аудиторії і формування позитивного іміджу нової моделі дитячої бібліотеки проводити рекламні кампанії: створити бренд-бук коворкінгу (фірмовий шрифт, логотип, фірмові блоки для публікацій в соцмережах, корпоративні візитки, вивіски і покажчики для навігації в бібліотеці), проводити рекламні фотосесії в бібліотечному просторі.

Результати проектів, які вже успішно реалізуються в Харківському регіоні показали, що модернізація простору бібліотеки і впровадження нових форм роботи значно сприяють збільшенню кількості активних читачів, об'єднанню в локальне співтовариство користувачів бібліотеки, представників громади, батьків і дітей-читачів, формуванню позитивного іміджу бібліотеки і читання.

При оформленні бібліотечного простору слід пам'ятати про дотримання принципів візуальної реклами.

- **«Правило першого відвідування».** Вперше переступивши поріг бібліотеки, користувач буде радий побачити оригінальну книжкову виставку у вестибюлі і, швидше за все, захоче повернутися.

- **«Закон рівня очей».** При оформленні виставок потрібно враховувати середній зріст людини, для якої вони призначені.

- **«Закон перемикання уваги».** Ефективно сприймати інформацію допомагають оригінальні книжкові експозиції. Користувач звик до статичних стелажних виставок і часом не звертає на них уваги, а ось, наприклад, повз виставку-орігамі зі списаних книжок спокійно пройти неможливо.

- **«Правило об'ємності»** - один з рекламних ходів, що захоплюють користувачів. Елементи реклами в дизайні (айстоппери, шелфтокери, хардпостери і ін.) Допомагають краще орієнтуватися в бібліотечному просторі і роблять його більш привабливим.

- ✓ **Айстопер** (від англ. eye stopper – дослівно «той, що зупиняє очі»)- це об'єкти (живі й неживі), що привертають увагу користувачів.

Наприклад, при оформленні книжкової виставки, присвяченої тваринам, розмістити морських свинок, кота

✓ **Шелфтокер** - яскрава, барвиста конструкція, яка кріпиться до полиці і рекламує певну групу видань. Наприклад, хлопцям дуже подобаються шелфтокери «Візьміть нас! Ми новенькі! », Вони з цікавістю розшукують книжки з цієї емблемою.

✓ **Хардпостер** - картонна або пластикова конструкція, яка представляє собою постер з опорою. Об'ємна фігура письменника або головного героя твору перед книжковою виставкою на 20% збільшує видачу книг з неї.

Можна оформити цикл виставок-хардпостерів «Модний книжковий вирок»: «У кожного покоління свої кумири», «Йдуть століття, але Шевченко залишається», «Франко- знайомий і незнайомий».

Родзинкою кожної експозиції може стати виготовлений з картону хардпостер письменника в людський зріст.

Справжньою знахідкою для розкриття фонду може стати поява незвичайного читача – Бібліомен (Бібліовумен), виготовленого з книг і журналів. Він тримає в руках пам'ятку про твори, які бібліотекарі радять прочитати.

При створенні нового бібліотечного простору відповідно гнучко змінюється і структура бібліотеки. До персоналу приходять нове розуміння комфортності, яке високо цінується користувачами: в коло зацікавленості потрапляють деталі, на які раніше серйозно не звертали уваги. Будь то

зручний розклад роботи; можливість зручно розташуватися з ноутбуком поруч зі стелажми, та ін.

З цього ж ряду можливість для мами або бабусі прийти з дитиною. Малюка ознайомлять з фондом дитячої літератури, запропонують погратися іграшками, а дорослий в цей час познайомиться з книжковими новинками або послухає музику.

Тут вдало розміщені і фонди, і меблі, передбачений вільний підхід до вітрини з документами. У такій бібліотеці не дозволять конструювати книжкову виставку, перевантажену матеріалами або текстом, який важко розглянути без лупи.

Будь-яка просунута публічна бібліотека - це "зелена" бібліотека, де, незважаючи на нашу вічну скрутність в площах, легко дихається. Тим, хто живе в кам'яних джунглях мегаполісів важливо створити атмосферу близькості з природою або ілюзію її близької присутності - не тільки за вікном, але і за рахунок рослин, акваріумів, фонтанчиків, плазмових панелей, збільшених фотографій або кольорових шпалер з видами, які радують око елементами флори і фауни, в тому числі місцевої.

У дитячих бібліотеках ця потреба зростає багаторазово. Звідси поява чотириногих домашніх улюбленців, які лікують, тішать і просто радують маленьких і дорослих.

Виходячи з того, що урбанізація охоплює все більшу територію країн, постійно зростає і число молодих людей, які навчаються у вищих навчальних закладах або підвищують свою кваліфікацію. Їм потрібно місце для занять і доступ до Інтернету, що для чималої кількості молоді не завжди можливо організувати вдома. Тому сучасні публічні бібліотеки все частіше

стають саме тим «третім місцем», місцем зустрічі або другим домом не тільки для пересічних громадян, студентів, але й, наприклад, для мігрантів, біженців і навіть туристів.

Додаток 1.

Рекомендації по створення фото зони у бібліотеці.

Для візуальної привабливості бібліотек сьогодні використовуються різні дизайнерські прийоми, в тому числі організація фотозон - простору, спеціально створеного для фотографування і Селфі на тлі тематичної композиції.

Сьогодні жодний серйозний захід не проходить без використання фотолокації. Чим більше подія, тим більше фотозон. Гостям завжди потрібні фото на пам'ять. До того ж фотографія - відносно дешевий спосіб, що дозволяє будь-якому бренду користуватися чужими особами для власної реклами.

Знімки, зроблені відвідувачами, розлітаються по соціальних мережах, формуючи позитивний імідж і гостя, і самої організації. А якщо додати ще й оперативний фотодрук, то це буде працювати навіть для тих, хто не має акаунтів в соціальних мережах, тому що картки з фотозони гості не викинуть, на відміну від флаєрів і візиток.

Те, що фотозони переживають зараз справжній бум, показав моніторинг сторінок бібліотек у соцмережах.

Основна мета створення фотозон - показати потенціал і можливості фотозони в роботі бібліотек, зібрати онлайн-колекцію бібліотечних

фотозон, обрати кращі, сформулювати рекомендації щодо їх створення та обмінятися досвідом.

Можна провести конкурс серед користувачів у чотирьох номінаціях: «Моя бібліотека», «Люблю читати», «Моя улюблена книга», «Чарівний світ книжок» та ін.

Фотозони бібліотек роблять постійними, тимчасовими, приуроченими до якоїсь події (День бібліотек, На Івана, на Купала, Масляна т. п), А також мобільними, для виїзних заходів. Тематичний діапазон величезний, але окремо варто виділити фотозони, які присвячені окремим книгам або авторам.

Деякі бібліотеки мають досвід використання тантамарески - стенди для фотозйомки з отвором для особи. Серед сільських бібліотек найбільшого поширення набувають краєзнавчі композиції.

Деякі рекомендації щодо організації фотозони.

Освітлення. Світло має бути продуманим, особи людей повинні бути видно в кадрі, тому фотозона не повинна розміщуватися прямо перед вікном.

Фотозона може бути пласкою, тобто вимальована на стіні або у вигляді банера. Бажано, щоб поверхня була матовою щоб уникнути відблисків від спалаху.

Фотозона може бути об'ємною за рахунок розміщення меблів, квітів, декорацій. У цій ситуації важливо врахувати освітлення: найкращим вважається верхнє бічне, воно створює об'єм на знімку.

Чудового ефекту можна досягти при поєднанні лампи і світла з вікна. Наприклад: лампи в приміщенні теплого світла, світло з вікна фотоапарат в такому випадку сприймає як синій, і на фото виходить прекрасний синьо-блакитний ореол на волоссі і плечах друга / подруги.

Колір. Найвдаліші фотозони відрізняються гармонійним поєднанням кольорів. Невиправдано багато квітів - недобре, чоловік загубиться в них. А ось акценти, плями, що випадають з переважаючою кольорової гамою, вітаються.

Цей орієнтир не підійде для деяких фотозон, призначених для дітей, і тих, де реалізується тема, яка потребує веселої строкатості (наприклад, тема карнавалу). Фарби слід вибирати відповідно до мети і сюжетом. Так, бежеві тони здатні створити атмосферу ніжної доброти і спокою, поєднання червоного з чорним - надати динаміку, рішучість, тривожність.

Фон. На сприйняття фотозони і створених в ній фотографій впливає фон, оформлення стіни або кута - дальньої межі фотозони. Якщо фону не приділити достатньої уваги, всі інші об'єкти композиції не врятують знімок.

Розташування композиції. Місце для фотозони слід вибирати так, щоб її розміри не суперечили технічній можливості зробити знімок, використовуючи смартфон або найпоширеніші об'єктиви фотоапаратів.

Використання фотозони. Потрібно стежити за тим, щоб в кадр не потрапляли об'єкти, які не є частиною фотозони, об'єкти з навколишнього простору.

Створення умов для творчості моделі. Добре, якщо фотозона стимулюватиме творчий процес, володіючи достатнім набором відповідних елементів: кілька (а не одна) точок в композиції, де можна стати (сісти,

лягти, сперся на щось, підстрибнути); різноманітність аксесуарів, можливих для використання моделлю в створенні різних образів; наявність в композиції невеликих привабливих елементів для Селфі або портрета крупним планом.

Якщо до фотозони будуть додаватися елементи костюма, моделі будуть органічніше виглядати в кадрі. Якщо доповнити зону хештегом і іншої фото бутафорією, задум буде зрозуміліше глядачеві.

Продумайте масштаб. Важливо, щоб фотозона була органічна як для фотографування, так і для самого простору бібліотеки. Фотозона повинна прикрашати і доповнювати бібліотеку. Її повинно бути видно, навіть коли на її тлі постає людина або група осіб.

На фотографії дуже добре помітні текстури і матеріали. М'яті тканини, неохайні краї і синтетичні старі іграшки можуть зіпсувати чудові ідеї. Не перевантажуйте зони предметами, вони повинні поєднуватися стилістично, доповнювати один одного.

Головне: створюючи фотозону, пам'ятайте про місію бібліотеки, про те, що все, що ми робимо, повинно бути направлено на освіту, читання, любов до культури і мистецтва. І не забудьте на урочисте відкриття запросити досвідченого фотографа для майстер-класу або місцеву знаменитість для пам'ятних фотосесій.

Публічна бібліотека Лозівської міської ради.

Створення нового простіру.

Публічна бібліотека Лозівської міської ради- новостворена бібліотека, їй лише 1,5 роки і весь цей час працівники поступово удосконалюють бібліотечний простір, намагаються зробити його максимально зручним та привабливим для користувачів.

Кажуть, театр починається з гардеробу, а публічна бібліотека з «зони очікування», яку бібліотекарі облаштували під час карантину: стільці, квіти, шафа з новими надходженнями, інформаційні матеріали – все, що дозволяє

читачеві з комфортом чекати своєї черги обслуговування.

Бібліотекарі облаштувати простір і біля публічної бібліотеки, що є зоною її функціонування. Для комфортного перебування відвідувачів біля

бібліотеки вже встановили дві лавочки, які забезпечили можливість відпочинку, спілкування, читання та зборів для містян усіх вікових категорій. Під час проведення різних

форм заходів кількість місць для сидіння збільшується за рахунок переносних стільців.

Ганок Публічної бібліотеки використовується як майданчик для конкурсів, фото-зон та інших заходів. Тепер ганок- улюблене місце відвідувачів для фотографування. Великою перевагою простору біля бібліотеки є наявність Wi-Fi зони.

Маленький, але затишний та комфортний дитячий відділ є одночасно і зоною гри, і зоною творчості, зоною читання та зоною перегляду відео. Простір для малечі, так створено, що вони

не заважають одне одному, а заняття

одного малюка викликає зацікавленість інших.

Відділ обслуговування в Публічній бібліотеці об'єднує простір дорослого абонементу, читального залу та зону користування комп'ютерами. Це не звично, але досить зручно: візуальне зонування створює комфортні умови роботи для всіх користувачів та є мобільним і в разі необхідності зала швидко перетворюється на простір для проведення соціокультурних заходів.

Для тих, хто потребує для роботи усамітнення, в Публічній бібліотеці створена коворкінг зона. Це окремий простір у приміщенні бібліотеки з Wi-Fi зв'язком для самостійної роботи, обговорення ідей та ініціатив на локальному рівні, місце для проведення тренінгів, зустрічей з діловими партнерами, соціальних і освітніх заходів.

Публічна бібліотека використовує коворкінг зону як кінозал, тут відбуваються зустрічі літературно-творчого клубу «Лігос», майстер-класи, творчі зустрічі та презентації літератури, робочі наради та інше.

Всі свої заходи Публічна бібліотека спрямовує на користь громаді, вона є поліфункціональною та демократичною, тому враховує потреби користувачів різних соціальних груп та різних вікових категорій. Публічна бібліотека – простір, що об'єднує.

ДЖЕРЕЛА:

1. Сховище книг чи центр спільнот: куди рухаються українські бібліотеки [Електронний ресурс] // Mistosite — українська урбаністична платформа [сайт]. - Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/ru/articles/skhovyshche-knyh-chy-tsentr-spilnot-kudy-rukhaiutsia-ukrainski-biblioteky>
2. Чотири простори. Модель сучасної публічної бібліотеки [Електронний ресурс] // Методична служба публічних бібліотек м. Києва [сайт]. - Режим доступу: <http://olga-methodlibkyiv.blogspot.com/2019/04/blog-post.html>
3. Євротур бібліотеками бібліотеки [Електронний ресурс] // Culturebridges [сайт]. - Режим доступу: http://culturebridges.eu/success_stories/lida_shyhymaha
4. Бібліотека перетворилася на безкоштовний коворкінг [Електронний ресурс] // Платформа розвитку міст [сайт]. - Режим доступу: <http://urbanua.org/dosvid/ukrayinski-pryklady/114>
5. Коворкінг як майбутнє для бібліотеки і роль в цьому настільних ігор коворкінг [Електронний ресурс] // Блог світу громад [сайт]. - Режим доступу: <http://gameblog.woc.org.ua/kovorking-yak-majbutnye-dlya-biblioteky/>
6. Матлина, С. Г. БиблиОбраз в контексте времени / Слава Григорьевна Матлина // Библиотечное Дело. – 2016. – № 2. – С. 1.
7. 2 Василькова, Е. А. Фотогеничная библиотека / Екатерина Александровна Василькова // Современная библиотека. – 2019. – № 1. – С. 22-29.

8. Ухова, В. А. Коворкинг для родителей в детской библиотеке / В. А. Ухова // Информационный бюллетень РБА. – 2017. – № 79. – С. 17-20.

9. Василькова, Е. А. Фотогеничная библиотека / Екатерина Александровна Василькова // Современная библиотека. – 2019. – № 1. – С. 22-29.